

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Första Kammaren. N:o II.

Onsdagen den 2 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 23 i nästlidne månad.

Herr statsrådet *von Krusenstjerna* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående anvisande af medel till odlingslånafonden m. m.

Anmälles och bordlades:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 1, i anledning af väckt motion om införande af bestämmelse derom, att till justitieombudsman icke skulle kunna väljas någon Konungens eller statsens embetsman; och

n:o 2, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 96, 97 och 98 regeringsformen samt § 68 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde bufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

n:o 28, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor;

n:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af jord från kyrkoherdebostället i Anundsjö församling; och

n:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning och disposition af vissa delar af Åsele sockens kyrkplats;

bevillningsutskottets betänkande n:o 10, i anledning af väckt motion om tull å tack- och barlastjern samt skrot; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 31, i anledning af väckt motion om sådan ändring i gällande konkurslag, att borgennär förhindras att genom uppgifvande af oriktig fordran utöfva obehörigt inflytande på konkursförvaltningen;

n:o 32, i anledning af väckt motion angående inskränkning uti den lagstadgade annonseringen beträffande konkurser;

n:o 33, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande legostadga;

n:o 34, i anledning af väckta motioner angående ändring af 17 kap. 3 § rättegångsbalken i syfte att erhålla strängare straffbestämmelser för vittnen, som utan laga förfall från rätten uteblifva; och

n:o 35, i anledning af väckt motion om tillägg till 16 § i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Företogs val af sju ledamöter i Riksdagens särskilda utskott n:o 2; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr <i>Bergström</i>	med 95 röster,
» <i>Ekströmer</i>	» 95 »
» <i>Asker</i>	» 94 »
» <i>Svedelius</i>	» 94 »
» <i>Bondesson</i>	» 92 »
» <i>Almgren, Fredrik,</i>	» 90 »
» <i>Benedicks</i>	» 88 » .

Företogs val af tre suppleanter i Riksdagens särskilda utskott n:o 2; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr <i>Ridderbjelke</i>	med 81 röster,
» <i>Björklund</i>	» 79 »
» <i>Eklund</i>	» 77 » .

Vid förnyad föredragning af sammansatta stats- och bankoutskottets den 26 nästlidne februari och den 1 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder

för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 26 sistlidne februari och den 1 innevarande månad bordlagda memorial n:o 7, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande punkten 3 i utskottets betänkande n:o 2 i anledning af väckta motioner om ändringar i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 9 augusti 1894, godkändes den i memorialet föreslagna voteringsproposition.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 26 nästlidne februari och den 1 innevarande mars bordlagda betänkande och memorial:

n:o 8, i anledning af väckt motion om fördelning af skatten för tillverkning af bränvin, och

n:o 9, angående ändring af gällande bestämmelser rörande stämpelförsäljningsmans och stämpelkontrollants rätt till provision,

biföll kammaren hvad utskottet i nämnda betänkande och memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets nedannämnda, den 26 sistlidne februari och den 1 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

n:o 24, i anledning af väckt motion angående vissa ändringar i förordningen om landsting den 21 mars 1862,

n:o 25, i anledning af väckt motion om skyldighet för staten att i visst fall erlägga kommunalutskylder för utarrenderad kronojord,

n:o 26, i anledning af väckt motion om tillägg till 12 kap. 10 § ärfdabalken,

n:o 27, i anledning af väckta motioner angående tillägg till § 63 i förordningen om kommunalstyrelse på landet och § 37 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, samt

n:o 28, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till lagbestämmelser om boupptecknings- och arfskiftesarfvoede på landet m. m.,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Om underhåll af jordbruksfastigheter, tillhörande sågverksbolag i Norrland och Dalarne.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 26 nästlidne februari och den 1 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 29, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till lagbestämmelser, hvarigenom sågverksbolag i Norrland och Dalarne blefve skyldiga att, på sätt om kronohemman är stadgad, så till byggnad som egornas häfd underhålla bolagen tillhörande jordbruksfastigheter m. m.

Herr Dahlberg: Jag kan endast säga, att motionären, enligt min åsigt, har utgått från en alldeles oriktig tankegång och i följd häraf kommit till ett oriktigt resultat. Jag skall icke förneka, att motionären i viss mån haft att åberopa en del fakta till stöd för sina åsikter, men dessa fakta äro icke i allmänhet af den beskaffenhet att, så vidt jag kan finna, de kunna eller böra leda till ett ingripande i lagstiftningen uti de hänseenden, hvarom här är fråga.

Motionären säger bland annat: »Sågverksindustriens målsmän låta det i de flesta fall gå vind för våg med jordbruket på bolagens hemman». Jag vet icke, hvilka offentliga handlingar motionären kan anföra till stöd för detta påstående, men jag håller här i min hand en beskrifning öfver Vesternorrlands läns utveckling under tiden 1871—1895, »en statistisk skildring, utarbetad på föranstaltande af komiterade för länets deltagande i allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm», hvilken mycket intressanta bok, hvad angår detta län, ådagalägger något helt annat, än hvad motionären sålunda behagat framställa. I denna handling erhåller man upplysning, bland annat, om att skörden af spanmål och rotfrukter i Vesternorrlands län uppgick år 1871 till omkring 740 tusen hektoliter, men år 1895 till omkring en million åttiotusen hektoliter. Denna handling säger vidare, att taxeringsvärdet å all fastighet inom länet uppgick år 1870 till 57 millioner kronor, och år 1895 till 144 millioner kronor samt att, under det jordbruksfastighetens — märk väl *jordbruksfastighetens* — taxeringsvärde i hela riket från år 1870 till år 1895 ökats med 35 procent, det i Vesternorrlands län samtidigt stigit med 88 procent.

Det förefaller mig, som om den mörka skildring, motionären funnit lämpligt framlägga, med de nu anförda siffror och fakta till bakgrund icke håller riktigt streck.

Sedan motionären gjort nyss anförda uttalande, säger han följande: »Men det är ej nog med, att dessa målsmän ofta med likgiltighet åse, hur sågverksbolagens förvärf af hemman icke blott mäktigt bidrager att komma all utveckling af jordbruket att afstanna, utan äfven bringar en icke ringa del af den nu odlade jorden i vanhäfd.»

Jag vågar för min del påstå att, om ock detta yttrande i enstaka fall kan vara med verkliga förhållandet öfverenstämmande, man dock icke kan tillvita åtminstone de *större* sågverksbolagen att förfara på sådant sätt. Det ligger i bolagens eget intresse att på sina hemman hafva en stam af goda och besutna landbönder, icke minst därför att detta har till följd, att arbetskostnaderna minskas, och en del sociala förhållanden betydligt förbättras. Jag hvarken kan eller vill förneka, att sågverksindustrien liksom hvarje annan industri kan

förete enstaka exempel, som i viss mån gifva stöd åt motionärens uppgifter, men jag påstår, att sådant hör till det ovanliga, och att bolagen i allmänhet taget vårda sig så väl om sina egendommar som om sina underhafvande. Jag påstår till och med, att det knappast skall finnas någon klass, såsom helt betraktad, hvilken ådagalagt så mycken välvilja och gjort så stora uppostringar för sina underhafvandes både ekonomiska och sociala intressen som just de större sågverksegarne. Detta beror derpå, att de större och ordnade sågverksindustrierna hafva ett icke obetydligt underlag af fast kapital, hvilket kapital fördrar en konstant och oafbruten rörelse. Kan icke detta vilkor upptyllas, blir följden, att förr eller senare kapitalet drager sig tillbaka, och arbetet måste nedläggas. Och af behovet att hafva en tryggad tillgång till det material, som fordras för sågverksindustriens drift, följer rent af med naturnödvändighet, att stora landtområden måste, så att säga, samlas på sågverksegarne händer.

Om underhåll af jordbruksfastigheter, tillhörande sågverksbolag i Norrland och Dalarne.
(Forts.)

För landets utveckling har — detta ådagaläggas, vågar jag påstå, af den intressanta afhandling, jag ofvan citerat — koncentreringsen i sågverksegarne händer af en massa jordegendommar hittills icke varit skadlig. Jag vill dock därför icke påstå, att denna koncentreringsen alltid kommer att blifva nyttig. Detta hopande af egendommar på kapitalstarka händer har emellertid kraftigt bidragit till landets uppodling och till dess utveckling i ekonomiskt hänseende, men deraf följer icke, att det alltid bör och måste vara på samma sätt som nu. Och jag är öfvertygad, att ingen hellre än de stora sågverksegarne skulle se, att lagstiftningen så mycket som möjligt underlättade en sådan fördelning af egendom, att sågverksindustrien finge röra sig inom sina bestämda gränser, och den fasta befolkningen komme att återgå till hvad den förut varit, en själfegande jordbrukareklass.

Då utskottet icke velat godkänna motionärens skildringar, har jag naturligtvis icke något yrkande att framställa, men jag har ej kunnat underlåta att begagna mig af detta tillfälle att uttala mina tankar i frågan.

Grefve von Hallwyl: I anledning af herr Emthéns motion anser äfven jag mig böra yttra några ord i den fråga, han berört.

Till att börja med, har jag icke annat än att yrka bifall till utskottets hemställan om afslag å motionen. Jag kan icke tänka mig att en motion, hvilken såsom denna åsyftar ett i högsta grad orättvist och partiskt lagförslag, skall kunna vinna denna kammares bifall. Men skulle det vara så, att Riksdagen skulle komma att lyssna till sådana förrädiska sirénröster, är det bäst att taga steget fullt ut och stifta en lag, som icke omfattade blott sågverksbolagen, utan äfven alla andra jordegare i hela landet. Denna lag skulle komma att kännas mycket bård och otreflig, men den vore åtminstone rättvis.

Å andra sidan kan jag icke gilla en del af motiveringen, mot hvilken jag vill inlägga min protest. Utskottet säger:

»Väl må erkännas, att bolagens allt jemt sig ökande förvärf af jordbruksfastighet kan medföra verkliga sociala vådor, då den fria jordegareklassen derigenom i väsentlig mån förminskas, men om nå-

Om underhåll af jordbruksfastigheter, tillhörande sågverksbolag i Norrland och Dalarne.
(Forts.)

got häremot skall göras, torde detta böra bestå uti inskränkning af bolagens rätt att förvärfva jordbruksfastighet.

Det kan dock vara tu tal om lämpligheten af en sådan lagstiftning. För min del tror jag, att den skulle verka i motsatt riktning mot hvad utskottet åsyftat och göra jordbruket i Norrland större skada än nytta. För öfrigt visar statistiken icke, att någon social våda förefinnes, utan visar tvärt om, att de sjelfständiga hemmanen i landet med afseende å taxeringsvärdet ökats med icke mindre än $7\frac{1}{2}$ millioner mera än bolagens fastigheter. Som emellertid alla dessa frågor snart komma att underställas Riksdagens pröfning, anser jag det icke på sin plats att mera orda derom, utan inskränker mig till att yrka bifall till utskottets hemställan, dock med ogillande af den af mig påpekade delen af motiveringen.

Herr von Stapelmohr: Lika med den näst föregående talaren har jag icke någon anmärkning mot det slut, hvartill utskottet kommit, men lika med honom synes det mig, att utskottet i sin motivering gått utanför motionens räckvidd och berört frågor, som ännu äro outredda och omtvistade. Det har under senare åren snart sagdt blifvit en vana att fälla en förkastelsedom öfver sågverksbolagens förvärf af jordbruksfastighet; och obestriddigen ligger deri, att en del fastigheter öfvergår från sjelfegande befolkningen till sågverksbolagen, ett visst försvagande för landet, som ju hemtar styrka deraf att sjelfständigheten är spridd och burgenheten mera allmän, men man får icke förbise, att detta samlande på få händer af jordbruksfastigheter har kraftigt utvecklat en annan näring, som hastigt arbetat sig fram till en af landets hufvudnäringar, jag menar trävaruindustrien. Denna industri lemnar numera arbetsförtjenst och underhåll åt många tusen personer och skaffar in betydliga summor utländskt kapital. Jag vill minnas, att 1896 utförseln af sågadt och oarbetadt virke uppgick i värde till något öfver 131 millioner kronor. Industrien bör därför icke undertryckas, men väl ledas i rätt och god riktning. Då man skall bedöma vådan i socialt hänseende af bolagens fastighetsförvärf och söka råda bot därför, är det icke nog att kasta en hastig blick på att bolagen förvärfvat sig en del hemman i en eller annan socken, utan man bör också göra klart för sig anledningen till förvärfvet, dess fortgång, dess nuvarande ståndpunkt och dess inflytande på den jordbrukande befolkningen. Men en sådan utredning föreligger icke, och jag skall därför icke nu vidare orda om denna sak. Enligt min mening är det nog sant, att sågverksbolagen, som ju hafva trävaruhandteringen till hufvudsyfte, icke egna nog uppmärksamhet och omvårdnad åt jordbruket på de af dem förvärfvade hemmanen, men deraf får man icke draga den slutsatsen, att sågverksrörelsen är fiende till jordbruksrörelsen, utan förhållandet är snarare det motsatta. Skogsdriften och timmerflottningen behöfva både arbetskrafter och lifsmedel från den jordbrukande befolkningen och lemnar denna en välbehöflig arbetsförtjenst och kontanta tillgångar. Dessa båda näringar, skogshandteringen och jordbruket, behöfva därför hvarandra och trifvas godt vid hvarandras sida. Ett och annat bolag, och till och med icke så få, hafva nedlagt ganska betydliga kostnader för

vidmagthållande och förbättraude af jordbruket på sina hemman. Det vanligaste är dock att öfverlemnna inköpta hemman till brukande åt de förre egarne eller åt arrendatorer på ganska billiga vilkor. Dessa bestå i allmänhet deri, att brukaren får nyttja hemmanet mot att betala utskylderna och onera samt vidhäftande födorådsförmåner, hvarför brukaren bör kunna reda sig ganska väl, om han vill nedlägga arbete å jorden. Det ligger dock i klar dag, att en landbonde icke skall egna samma omtanke och intresse åt jordbrukets skötsel som en sjelfegande bonde, som hoppas, att den möda, han nedlägger, skall komma, om icke honom, så åtminstone hans efterkommande till godo.

Den skildring af förhållandena, som motionären gjort till stöd för sin motion, är hållen i alldeles för mörka färger; undantagsförhållanden kunna gifvas, och motionären har anført ett, dermed han sökt kasta en skugga på den ena parten, som här är ett sågverksbolag, och såmedelst indirekt å trävaruhandteringen i dess helhet. Jag kan icke gilla detta tillvägagångssätt, att inför Riksdagen liksom ställa vid skampålen den ena parten i ett enskildt tvistemål, och det synes mig föga i öfverensstämmelse med grunderna för 90 § regeeringsformen. Det af utskottet så varmt rekommenderade medlet, att inskränka bolagens rätt till förvärfvande af fastigheter, tror jag icke är lämpligt. Det kan svårligen genomföras så, att icke blifvande bestämmelser komma att lemna möjlighet öppen för kringgående af desamma; och, hvad värre är, det slag, som riktas mot trävaruhandteringen, kommer att hårdt träffa just hemmansegareklassen, den klass man velat skydda. Ty det är så, att en hemmansegare, som behöfver sälja sitt hemman af ett eller annat skäl, kanske för skuld, och derå kan såsom spekulanter påräkna sågverksbolag, hvilka i allmänhet för hemman betala högre pris än kanske är möjligt med hufvudsakligt fäst afseende på jordbrukets afkastning, mången gång dervid kan betinga sig ett högre pris, än om han sålde till en enskild person, och såmedelst få ett öfverskott af vigt för hans framtida bergning. Betages honom rättigheten att sälja fritt till ett dylikt bolag, kan han få nöja sig med en långt ringare betalning, hvarigenom han går miste om öfverskottet och kanske blir utblottad. År 1892 väcktes i Andra Kammaren en motion, gående ut derpå, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle anhålla, att Kongl. Maj:t ville eiter föregående nödig utredning framlägga för Riksdagen för slag om en inskränkning af sågverksbolagens rätt att förvärfva fastigheter. Denna motion tillbakavisades här i Första Kammaren, men 1894 återkom förslaget i förbättrad form, och då beslöt Riksdagen att hos Kongl. Maj:t anhålla, »att Kongl. Maj:t ville låta infordra och för Riksdagen framlägga uppgift på den jordbruksfastighet, som af bolag eges i de delar af vårt land, der skogsafverkning i mer betydande utsträckning förekomme, äfvensom statistiska uppgifter, utvisande tillväxten af denna bolagsegendom och den sjelftegende jordbrukarklassens deraf orsakade förminskning; samt att Kongl. ville, för så vidt de inhemtade upplysningarne sådant föranledde, för Riksdagen föreslå de åtgärder, som för bibehållande af en sjelfegande jordbrukarebefolkning i samma trakter kunde anses af förhållandena

Om underhåll af jordbruksfastigheter, tillhörande sågverksbolag i Norrland och Dalarne.
(Forts.)

Om under,
håll af
jordbruks-
fastigheter,
tillhörande
sågverks-
bolag i
Norrland
och Dalarne.
(Forts.)

påkallade». Och betonade Riksdagen särskildt, att de för frågans lösning bäst afvägda åtgärder med full insigt kunde bedömas först sedan tillräckligt statistiskt material insamlats. Genom att godkänna utskottets föreliggande förslag jemte dess motivering skulle Riksdagen hafva fastslagit, att Riksdagen ansåge inskränkandet af sågverksbolagens rätt till förvärf af fastigheter vara det verksammaste och bästa sättet för att afvärja de sociala vådor, hvarom motionen handlar. Riksdagen skulle derigenom tydligen hafva gifvit en fingerisning om den rigtning, i hvilken detta från Kongl. Maj:t förväntade lagförslaget bör gå, och skulle äfven hafva bundit sin pröfningsrätt i fråga om en annan motion, som nu är förelagd Riksdagen, nemligen af herr Åkerlund i Andra Kammaren, nr 20, såsom jag tror, äfven den afseende att inskränka bolagens rätt att förvärfa fastigheter. Vid sådant förhållande är jag af den åsigt, att motiveringen bör ändras, och tillåter mig därför föreslå, att kammaren ville ur sista meningen af första punkten å 15:de sidan utesluta de ord som angå inskränkning af bolagens rätt att förvärfa fastigheter, så att denna mening i stället måtte erhålla följande lydelse: »väl må erkännas, att bolagens allt jemt sig ökande förvärf af jordbruksfastighet kan medföra verkliga sociala vådor, då den fria jordegareklassen derigenom i väsentlig mån förminsкас, men, om något häremot skall göras, torde detta ingalunda böra bestå uti *ingrepp i lagligen redan förvärfvade rättigheter*».

Jag hemställer, att kammaren med denna ändring ville godkänna utskottets betänkande.

Grefve von Hallwyl: Till följd af samtal med flere ledamöter inom kammaren har jag kommit till den åsigt, att det kanske vore lämpligt att återtaga det yrkande om ändring af utskottets motivering, som jag framställde, och vill jag sålunda yrka på rent bifall till utskottets hemställan.

Herr Rudebeck: Den ene af de talare, som yrkat, att ur motiveringen skulle utgå en viss angifven punkt, har nu återkallat detta sitt yrkande, men då den andre talaren, som hade samma yrkande, fortfarande vidhåller detsamma, ber jag få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att denna punkt icke bör uteslutas. Det kan väl icke förnekas, att det ligger sanning i hvad utskottet i den punkten framhållit, eller att bolagens allt jemt ökade förvärf af jordbruksfastigheter kan medföra verkliga sociala vådor, då den fria jordegareklassen i väsentlig grad förminsкас, likasom utskottets i punktens senare del uttalade mening, att, om något häremot skall göras, torde detta bestå uti inskränkning af bolagens rätt att förvärfa jordbruksfastighet, men ingalunda uti ingrepp i lagligen förvärfvade rättigheter, är fullkomligt riktig. I följd häraf bör icke beller denna del af motiveringen borttagas, hvarför jag anhåller, att kammaren, med gillande jemväl af motiveringen, godkänner utskottets hemställan.

Herr Wærn: I det betänkande, som föreligger, hemställer lagutskottet, att herr Emthéns ifrågavarande motion icke må till någon

Riksdagens åtgärd föranleda, och ett bifall till denna hemställan läser sålunda icke kunna medföra någon förändring i hvad som redan skett och inbegriper icke heller något godkännande från kammarens sida af den utaf utskottet anförda motiveringen. Jag får därför yrka på enkelt bifall till lagutskottets slutkläm.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning af derunder framställda yrkanden utskottets i föreliggande utlåtande gjorda hemställan först komme att företagas till besvarande samt derefter propositioner att göras beträffande motiveringen.

På härefter gjord proposition biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Sedermera anförde herr talmannen, att i afseende å motiveringen numera återstode följande yrkanden: 1:o) att utskottets motivering skulle godkännas, och 2:o) att, på sätt herr *von Stapelmohr* föreslagit, utskottets motivering skulle godkännas med den förändring, att slutmeningen af första stycket å sid. 15 i det tryckta utlåtandet komme att lyda sålunda: »men om något häremot skall göras, torde detta ingalunda böra bestå uti ingrepp i lagligen redan förvärfvade rättigheter».

Vid härefter jemlikt dessa yrkanden gjorda propositioner godkände kammaren utskottets motivering oförändrad.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 26 nästlidne februari och under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 30, i anledning af väckt motion angående skyldighet för staten att till kommun erlægga skatt för egendom och rörelse.

Herr Svedelius: Då nu föreliggande utlåtande icke är åtföljdt af reservation från någon denna kammarens ledamot, torde hvad jag har att anföra kanske icke vinna kammarens gehör, men jag anser mig dock böra uttala mina betänkligheter mot den uppfattning, som utskottet gjort gällande uti det ämne, som nu är i fråga.

Motionären hemställer, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t i sammanhang med frågan om den kommunala beskattningens byggande på annan grund än den allmänna bevillningen behagade låta utreda frågan, i hvilken utsträckning staten bör i de särskilda kommuner, inom hvilkas områden staten har egendom eller drifver rörelse, bidra till kommunens utgifter, samt att Kongl. Maj:t behagade till Riksdagen afåta proposition rörande de lagändringar, som denna utredning kan föranleda.»

Sedan utskottet återgifvit motionens innehåll, yttrar sig utskottet till en början sålunda: »utskottet vill visserligen icke påstå, att nu gällande bestämmelser om statens deltagande uti den kommunala beskattningen äro i alla hänseenden tillfredsställande, och att alltså

Om underhåll af jordbruksfastigheter, tillhörande sägverksbolag i Norrland och Dalarne.
(Forts.)

Angående skyldighet för staten att till kommun erlægga skatt för egendom och rörelse.

*Angående
skyldighet
för staten
att till
kommun
erlägga skott
för egendom
och rörelse.
(Forts.)*

hvarje ändring af desamma i rigtning mot förökad skattskyldighet för staten kan på förhand betecknas såsom olämplig. Tvärtom håller utskottet före, att vissa delar af motionärens framställning äro uttryck för en uppfattning, hvilken synes förtjena allt beaktande».

Efter ett sådant yttrande förefaller det mig, som om utskottet snarare borde hafva kommit till motsatt resultat, nemligen tillstyrkt motionen, och detta oaktadt de anmärkningar det sedermera gör mot vissa delar af hvad motionären yttrar. Jag tillåter mig emellertid underkasta dessa utskottets anmärkningar någon kritik.

Utskottet säger sålunda: »den grundsatsen må nemligen, enligt utskottets mening, för ingen del lemnas ur sigte, att staten i sin verksamhet för egna ändamål kan hafva berättigadt anspråk på att ej hämmas af band eller tyngas af utgifter, pålagda med uteslutande hänsyn till en eller flera korporationers inom staten intressen. Smärre intressen böra alltså i fall af kollision vika för hänsynen till statens egna syften.»

Jag får bekänna, att jag icke förstår hvad utskottet menar härmed. Här föreligger ju icke någon fråga om att hämma den verksamhet, som staten utvecklar, eller att lägga något band på densamma af annat slag än som lägges på hvarje annan under likartade förhållanden utöfvad verksamhet, nemligen skyldigheten att deltaga i de omkostnader, som äro erforderliga för kommunens räkning. Utskottet erinrar »att i allmänhet andra statens fastigheter än jordbruksfastigheter användas direkt för statens egna inrättningar».

Deri gifver jag utskottet fullkomligt rätt, och detta innebär endast, att det finnes vissa grenar af statens verksamhet, så beskaffade att de ostridligen icke böra vara föremål för kommunal beskattning, särskildt sådan verksamhet, hvarpå staten betingat sig monopol, såsom postväsendet, telegraf-, tull- och lotsväsendet, eller i allmänhet sådan, der icke någon konkurrens kan komma i fråga, och der tillåtelse icke lemnas åt enskilde att idka dylik verksamhet; i dessa fall intager nemligen staten en undautagsställning, men hvad af motionären föreslagits afser endast sådana fall, der statens verksamhet är af alldeles likartad beskaffenhet med den, hvars utöfvande tillåtes enskilde personer, bolag och korporationer.

Vidare säger utskottet: »den rörelse, som af staten drifves, idkas i regel för åstadkommande af produkter, hvilka staten använder för egen räkning, hvarjemte förtjenar nämnas, att kommunen af statens ifrågavarande fastigheter och industriella anläggningar har fördel på mångahanda andra sätt än genom direkta utskylder; dels genom skatter från personalen derstädes, dels ock genom förökad omsättning och rörelse inom kommunen.»

Men i detta hänseende kan jag omöjligen längre följa utskottet. Det är ju uppenbart, att om staten drifver industriell verksamhet för att använda produkterna deraf för egen räkning, uppstår äfven derigenom en vinst för staten. Den är väl ej bokförd och kommer kanske ej heller att synas lemna ett kontant öfverskott, men skulle staten icke drifva denna verksamhet, nödgades den att genom köp förvärfa sig dess alster till högre pris, och skillnaden häremellan är ju statens vinst. Detta är icke annorlunda än om man exempelvis

tänker sig, att ett bolag anlade en fabrik, hvars alster utdelades in natura till delegarne i bolaget för deras egen förbrukning. Jag är fullkomligt öfvertygad, att man icke skulle godkänna den uppfattningen, att på denna grund bolaget skulle gå fri för kommunal inkomstbeskattning. Hvad åter beträffar den skatt, som kommunen uppbär af den vid statens verk och inrättningar anställda personalen eller genom den förökade omsättningen, äro dessa fördelar endast likställda med sådana, som tillskyndas kommunen lika väl genom enskild verksamhet af likartad beskaffenhet, hvilket dock icke hindrar, att denna verksamhet blir särskildt skattbelagd.

Utskottet framhåller vidare, att »i fråga om riksbanken och dess afdelningskontor må ej heller förgätas, att deras verksamhet till sin art är af så allmännyttig natur, att man näppeligen kan påstå, att den är bunden vid någon viss kommun eller skäligen bör till en sådan göras skattskyldig».

Det är uppenbart, att denna verksamhet måste betraktas såsom af allmännyttig natur, men den är icke mer allmännyttig än den verksamhet privatbankerna utöfva, och hvarför önskar man i landsbygd, der enskild bank finnes, erhålla afdelningskontor af riksbanken? Jo, gifvetvis för att åstadkomma en nyttig och nödig konkurrens med öfriga banker. Skulle det endast finnas afdelningskontor af riksbanken, skulle man lika gerna önska att få privatbankskontor för åstadkommande af dylik nyttig och nödig konkurrens, och synes det mig därför föga rättvist att staten, som gifvet är den mäktigaste, ytterligare skall begagna denna magt för att kategoriskt förklara sig skattefri, då den utöfvar alldeles samma verksamhet som andra, hvilka därför få skatta.

Yttrande af utskottet, »huruom det näppeligen kan vara billigt, att, der staten själf anlägger en jernväg, de kommuner, som deraf erhålla hufvudsaklig fördel, också skola åtnjuta den ytterligare förmånen att för sagda jernväg erhålla bidrag af staten till sina kommunalutskylder.

Det är dock alldeles samma förhållande, vare sig staten eller den enskilde anlagt jernvägen. En kommun åtnjuter af en privat jernvägsanläggning samma fördelar, men det oaktadt nödgas dessa privata jernvägar att, i den mån affären lemnar vinst, också bidraga till de kommunala utgifternas bestridande. Utskottet säger ytterligare: »särskildt beaktande förtjenar ock den omständigheten, att anläggning af statsbanor sker och bör ske efter helt andra och allmänare synpunkter än de, som komma i betraktande vid enskilda jernvägsanläggningar». Detta är ju mycket sant; staten anlägger delvis jernvägar af hufvudsakligen eller uteslutande strategisk betydelse, men då torde äfven det ekonomiska resultatet deraf vara, att dessa banor icke lemna någon vinst, och då uppstår icke heller någon anledning till beskattning, på samma sätt som förhållandet är med enskild jernväg, som icke lemnar vinst. Utskottet påstår: »enahanda betraktelsesätt torde också, åtminstone i allmänhet, kunna göra sig gällande, der staten inköper en enskild jernväg och derefter för sin egen räkning ombesörjer densammes drift». I detta hänseende hafva vi nyligen haft erfarenheter, som visa alldeles motsatsen till hvad

*Angående
skyldighet
för staten
att till
kommun
erlägga skatt
för egendom
och rörelse.
(Forts.)*

Angående
skyldighet
för staten
att till
kommun
erlägga skatt
för egendom
och rörelse.

(Forts.)

utskottet nu sagt. Från den af staten inköpta vestkustbanan hade kommunerna förut betydande inkomster i form af kommunala utskylder från de jernvägar, som bildade denna bana, men i och med detsamma staten inköpte dessa, hafva kommunerna gått miste om derifrån inflytande kommunala utskylder. Man kan alldeles icke säga, att kommunerna kommit i en så mycket bättre ställning genom banans öfvergång till statsbana, att derigenom ersättning blifvit dem beredd för den förlorade inkomsten. Sjelf har jag under sistlidne sommar varit i tillfälle att erfara, huru inom Örebro län saken betraktas. Då frågan der gälde Örebro—Krylbo-banans anläggning samt anskaffande af mark eller nödiga medel för uppfyllande i öfrigt af de vilkor, Riksdagen uppställt för banans anläggande, visade sig ganska varma sympatier för banan, såvida densamma byggdes *ny* ända fram till Örebro. Stadsfullmäktige i denna stad förklarade sig nemligen villige att i sådant fall lemna mycket afsevärda bidrag. Om åter det ifrågasatta andra alternativet, att för statens räkning skulle inlösas bandelen Örebro—Frövi, blefve det som sattes i verket, voro stadsfullmäktige icke villige att lemna ett öres bidrag, då kommunen nu af nämnda bandel hade en afsevärd inkomst i form af kommunal-skatt, som komme att upphöra, om banan blefve statens.

Detsamma var förhållandet med Näsby socken, som »*naturligtvis*» icke ville lemna bidrag till den projekterade statsbanan, för den händelse Frövi station, hvarifrån kommunen för närvarande droge en betydande del af sin kommunala inkomst, blefve statsbanestation.

Utskottet yttrar vidare: »analogien mellan statens och enskilda jernvägsanläggningar är bristfällig äfven så till vida, att den inkomst, en kommun genom beskattning drager af ett enskildt jernvägsföretag, icke sällan helt eller delvis uppväges af ränteförluster å bidrag, som kommunen måst för jernvägens tillkomst utgifva, medan deremot statsjernvägarne vanligen komma till stånd utan betungande kostnad för de kommuner, som deraf röna fördel».

Ej heller deruti kan jag gifva utskottet rätt. Erfarenheten visar, att snart sagt vid de flesta jernvägsanläggningar hafva kommunerna i sinom tid, förr eller senare, kommit i åtnjutande af en mer eller mindre god räntefkastning på de belopp, kommunerna beviljat till enskilda jernvägsanläggningar, och sålunda blifvit direkt ersatta för sina utlägg, om icke genast, dock i de allra flesta fall, då trafiken utvecklat sig. Vid statsbanornas byggande äro deremot, åtminstone numera, vilkor fästade, som icke äro så litet betungande för de orter, de äro afsedda att genomgå. Man önskar väl i alla fall erhålla jernvägar, men faktiskt är detta för deruti inresserade kommuner förenadt med uppoffringar, för hvilka någon andel i jernvägen, då den anlägges af staten, ej kan betingas, och hvarå derfor aldrig någon direkt räntefkastning kan erhållas. Efter min förmening är således den jemförelse utskottet uppdragit mellan statens och enskilda jernvägar alldeles icke riktig.

»Den vattenkraft», säger utskottet, »som staten eger i sina vattenfall, lärer nog, såsom motionären påpekat, i en närmare eller fjernare framtid blifva tillgodogjord, men när så sker, torde dock staten ej sjelf komma att för egen räkning derstädes bedriva någon in-

dustriell verksamhet, utan torde sådan vattenkraft varda upplåten till begagnande af enskilda personer eller bolag, hvilka då för sin rörelse blifva underkastade de allmänna bestämmelserna om kommunal skattskyldighet».

Jag ber om ursäkt, att jag frågar: huru vet utskottet det? Det är ju möjligt och, enligt min öfvertygelse, lika sannolikt som utskottets antagande, att staten, för att på bästa sätt tillgodogöra sig dessa vattenfall, anlägger elektriska kraftstationer samt uthyr elektrisk kraft för industriella ändamål. Vi hafva hört sådant redan talas om rörande Trollhättan, och i tidningarna hafva vi sett tillkännagivande, att utredning blifvit verkställd, huruvida icke staten skulle kunna genom anordningar, i det syfte jag nu nämnde, tillgodogöra sig Elfkarleby vattenfall. Jag är i detta hänseende icke mer profet än någon annan, men anser det lika sannolikt, att staten kommer att tillgodogöra sig vattenfallen genom uthyrning af elektrisk kraft som genom försäljning eller bortarrenderande af sjelfva kraftkällan. Men skulle det så vara, att staten anlägger kraftstationer, komme denna verksamhet att blifva af det slag, hvarför skatt måste erläggas till kommunerna för derå uppkommande vinst, derest den bedrefves af enskilde.

Efter allt detta slutar utskottet sålunda:

»Skulle emellertid ur någon eller några af de synpunkter, som motionären berört, eller af annan anledning statens skyldighet att deltaga i den kommunala beskattningen efter närmare utredning anses böra undergå någon förändring, läser den af motionären omförmälda komité, som fått sig uppdraget att söka utreda frågan om den kommunala beskattningens byggande på annan grund än den allmänna bevillningen, i detta sitt uppdrag hafva fullgiltig anledning att om sådan förändring framställa förslag, utan att Riksdagen i sådant afseende aflåter någon särskild skrifvelse».

Ja, det är också min öfvertygelse, att denna komité icke kan undgå att taga frågan under öfvervägande, men om utskottet, såsom det synes af hvad jag anfört, tyckes önska, att en sådan utredning kommer till stånd, hvarför då icke taga steget fullt ut och tillstyrka bifall till motionen, som icke går ut på annat än en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om en fullständig utredning af frågan? Ty det är *en* sak att uttala en önskan, en förhoppning, att frågan måtte komma under behandling hos en redan tillsatt komité, och något helt annat, att samma komité får sig *ålagdt* att göra denna utredning.

Den fråga det här gäller är till sin innebörd och stora vikt så omfattande, att det är föga sannolikt att komitén, utan att anse det vara sin skyldighet, egnar denna fråga ett så grundligt arbete, som komitén måste göra, om den får sig detta särskildt ålagdt. Komiténs uppdrag är enligt Riksdagens egen begäran uti skrifvelse den 15 maj 1897 att söka utreda, huru vida icke den kommunala beskattningen må kunna byggas på annan grund än den allmänna bevillningen. Uppenbart är, att häruti icke ligger någon obligatorisk skyldighet för komitén att fullständigt utreda den nu föreliggande

Angående
skyldighet
för staten
att till
kommun
erlägga skatt
för egendom
och rörelse.
(Forts.)

Angående skyldighet för staten att till kommun erlägga skatt för egendom och rörelse. Något annat har emellertid icke motionären önskat, men då utskottet tyckes dela hans uppfattning om önskvärdheten af en sådan fullständig utredning, och då det på de skäl jag anfört förefaller mig, som om denna utredning kunde och borde leda vida längre än hvad utskottet tänkt, tillåter jag mig, herr grefve och talman, att yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till hvad motionären föreslagit, hvilket jag i början af mitt anförande uppläste.

(Forts.)

Herr Wijk: Då jag begärde ordet var det endast i afsigt att göra det uttalandet, att jag väl är med om att bifalla utskottets slutkläm, men icke på grund af utskottets motivering. Säsom motive-ring skulle jag vilja åberopa hvad herr Husberg anfört i sin reservation, till hvilken jag närmast ansluter mig. Med anledning af den siste talarens anförande skulle jag äfven kunna instämma uti hans yrkande, då man på den vägen kommer till samma resultat.

Herr Östberg: Då jag begärde ordet, var det icke min afsigt att yrka bifall till motionen, hvilken af lagutskottet enhälligt blifvit afstyrkt; men då jag i hufvudsak sympatiserar med motionären och instämmer i det uttalande, som gjorts af herr Svedelius, skall jag be att äfven få instämma i hans yrkande.

I alla händelser är det af vigt, att man noga skärskådar den motivering, som af utskottet blifvit framlagd, på det att icke den uppfattning må göra sig gällande, att man vore allmänt nöjd med de åsikter, der uttalats. Utskottet håller visserligen med motionären i fråga om kronoparkernas skattskyldighet, men säger sig sedan i andra och väsentliga delar tänka olika med honom. Utskottets mening är hufvudsakligen angifven i det uttalandet, att staten i sin verksamhet för egna ändamål kan hafva berättigadt anspråk på att ej hämmas af band eller tyngas af utgifter, pålagda med uteslutande hänsyn till en eller flera korporationers inom staten intressen. Men då man söker efter anledningen, hvarför man vill fritaga staten från skattskyldighet, tror jag icke man så mycket tänkt på att derigenom bespara staten en utgift. Vi se, huru staten på många håll lemnar bidrag till kommunala ändamål, såsom till skolväsendet, väghållningen och dylikt. Således tror jag icke, att man tänkt på den ekonomiska tungan, utan mau anser väl hufvudsakligen, att staten står för högt för att låta kommunala myndigheter beskatta sig, och att det är olämpligt, att staten underkastar sig beskattningsmyndigheters bedömande. Jag tror emellertid, att om det kan sägas något för en sådan uppfattning, är det dock icke allmängiltigt, och jag anser mycket möjligt, att beskattningsformen för den kommunala beskattningen kan ställas så, att staten icke skulle ur nämnda synpunkt anse några betänkligheter möta, för att äfven staten skulle betala kommunala afgifter under en eller annan form.

Jag vill emellertid gent emot utskottets uppfattning ställa en annan synpunkt, nemligen den, att kommunalbeskattningen till mycket stor del bör anses såsom ersättning eller betalning för tjänster, hvilka kommunen förrättar åt sina medlemmar. Dit hör natur-

ligtvis i främsta rummet sådant som gatuunderhåll, belysning, brandväsande, bevakning m. m. Det är rena prestationer, hvilka jag anser kommunen hafva full rätt att erhålla ersättning för af dem, som deraf draga fördel, naturligtvis i den mån, de kunna anses hafva förmåga att betala sin andel. Och det förefaller mig då, om staten för sina verk och inrättningar drager fördel af anordningar, hvilka kommunen kontant betalar, som det icke heller vore för staten orimligt att lemna äfven sin andel i betalningen för desamma.

Sedan komma i betänkandet ett par yttranden, hvilka af herr Svedelius redan kunna vara tillräckligt belysta, men som jag äfven skall något beröra. Utskottet anför der såsom skäl för sin åsigt, att den rörelse, som af staten drifves, i regel idkas för åstadkommande af produkter, hvilka staten använder för egen räkning. Sådana synpunkter göra sig alls icke gällande, då det är fråga om den enskilde. Der frågar man icke efter ändamålet, hvartill denne använder sina produkter. Om t. ex. en bruksegare, som drifver grufrörelse, använder sin maln uteslutande för egen räkning, kan det icke falla någon in att därför se saken ur annan synpunkt, än om han drifver denna rörelse för försäljning. Och när utskottet säger, att kommunen har stora indirekta fördelar af att staten drifver industriell rörelse inom kommunen, och att staten därför bör befrias från skatt till kommunen, så är det någonting, som icke heller eger tillämpning, då det är fråga om enskilde. Då skulle ju en person kunna erbjuda sig att anlägga en stor fabrik med vilkor att befrias från kommunalutskylderna helt och hållet eller delvis, därför att kommunen i alla händelser skulle hafva så stora fördelar af att denna rörelse der komme till stånd.

Sedan öfvergår utskottet till frågan om statens jernvägsdrift. Hvad der säges är onekligen mycket beaktansvärdt, och jag vill visst icke ifrågasätta, att staten skulle betala utskylder efter den vinst jernvägen lemnar. Man blir emellertid tveksam, huruvida utskottets resonnement kan vara riktigt, då man betraktar de förhållanden, som inträffa, när staten inköpt enskilda jernvägsanläggningar. Det blir då för kommunerna högst betydliga rubbningar. Jag är för min del mycket böjd att anse, att äfven statens jernvägstrafik bör erlägga kommunalafgifter i förhållande till de direkta fördelar, som dragas af kommunens inrättningar. Men det är gifvet, att, då jag uttalar en sådan mening, jag icke kan tänka mig, att denna kommunalbeskattning skulle ske på samma sätt som för närvarande. Jag är den förste att erkänna, att sådant icke skulle vara möjligt. Men kommunalskatten skulle kunna anläggas på annat sätt än nu, och jag tror för min del, att det är både möjligt och lämpligt att så ordna denna sak, att man tillmötesgår kommunernas anspråk på nu ifrågasvarande bidrag från staten. Just därför tror jag äfven, att motionären handlat mycket riktigt, då han ställt frågan om statens skattskyldighet i samband med den utredning, som pågår genom den kommunala beskattningskomitén.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, ber jag att få instämma i yrkandet om bifall till motionen.

*Angående
skyldighet
för staten
att till
kommun
erlägga skatt
för egendom
och rörelse.*

(Forts.)

Angående
skyldighet
för staten
att till
kommun
erlägga skatt
för egendom
och rörelse.
(Forts.)

Herr Rudebeck: Den talare, som först hade ordet, slutade sitt anförande med att återgifva innehållet i den skrifvelse, hvarigenom den s. k. kommunalbeskattningskomitén fått sitt uppdrag, men det återgifvande, som han gaf af denna skrifvelses innehåll, var alldeles ofullständigt, hvarför jag tillåter mig en fullständigare redogörelse för skrifvelsens innehåll, i hvad den berör ämnet för komiténs behandling. Enligt hvad lagutskottet inhemtade, då motionen der behandlades, är skrifvelsens lydelse, att Kongl. Maj:t tillsatt en komité med uppdrag att verkställa den i Riksdagens berörda skrifvelse omförmälda utredning samt att afgifva förslag till ändringar i gällande bestämmelser om kommunalbeskattningen i syfte, *dels* att genom upplösning af det bestående sambandet mellan bevillningen till staten och den kommunala skattskyldigheten utväg måtte beredas till vidtagande af sådana förändringar i bevillningslagstiftningen, hvilka ur statsbeskattningens synpunkt ansåges önskvärda, men för hvilka den af nämnda samband beroende hänsynen till kommunernas skatteintresse för närvarande lade hinder i vägen, *och dels* att de för fyllandet af kommunernas behof erforderliga skattemedel måtte kommunerna beredas i den för de skattskyldige minst betungande och efter kommunernas egna förhållanden i möjligaste mån afpassade ordning; i sammanhang hvarmed komitén borde afgifva förslag till de ändringar, som af en sålunda förändrad anordning af kommunalbeskattningen kunde påkallas ej mindre i öfriga delar af kommunallagarne än äfven i andra författningar.

Af denna lydelse syntes det för utskottet vara alldeles uppenbart, att inom komiténs verksamhetsområde föll behandlingen af den fråga, som är väckt i förevarande motion. Och därför har utskottet också ansett sig kunna säga, att komitén läser komma att taga denna fråga om hand. Utskottet har i den sista delen af sitt utlåtande tydligt visat på, att utskottet ingalunda vill undertrycka motionen, ty i så fall hade utskottet naturligen icke ansett frågan böra af komitén beaktas.

Nu säges det emellertid, att utskottets bemötande af en del punkter i motionärens förslag icke skulle stå i full öfverensstämmelse med det slut, hvartill utskottet kommit. Men det vill synas mig, att, då motionären fullständigt och utförligt frambällit i sin motion alla de skäl och grunder, på hvilka han stödt sitt yrkande, det icke hade varit riktigt, om utskottet stannat vid att endast och allenast hemställa, att frågan, i den ensidiga belysning motionären gifvit den, skulle öfverlemnas till komiténs behandling, utan att utskottet hade icke blott befogenhet utan äfven skyldighet att upptaga till bemötande de skäl, som motionären anført, då enligt utskottets mening frågan också borde ses från en annan sida än den, från hvilken motionären sett den. Det är detta, som legat till grund för affattandet af utskottets motivering. Utskottet säger dervid till en början, att utskottet ingalunda vill påstå, att nu gällande bestämmelser om statens deltagande i den kommunala beskattningen äro i alla hänseenden tillfredsställande, utan att utskottet tvärtom håller före, att ändringar derutinnan synas förtjenta af beaktande; och särskildt säger utskottet sig finna motionärens förslag om ökad skyldighet för

staten att deltaga i väghållningsbesvärets utgörande böra framhållas sasom uttryck för en riktig uppfattning.

Sedermera redogör utskottet för de särskilda delar, uti hvilka enligt utskottets åsigt erinringar kunna göras mot motionärens mening. Då betonar utskottet först den grundsatsen, att staten i sin verksamhet för egna ändamål kan hafva berättigadt anspråk på att ej hämmas af band eller tyngas af utgifter, pålagda med uteslutande hänsyn till en eller flera korporationers inom staten intressen. Det är ju alldeles gifvet, att om staten utvidgar sin verksamhet i afsevärdt vidsträcktare omfattning, än hvad hittills varit fallet, blir förhållandet annorlunda, och det anspråk, som utskottet anser staten i sin verksamhet för egna ändamål berättigad uppställa, kan ej gälla, om ändamålet för verksamhet blir ett annat. För närvarande kan enligt utskottets mening detta icke sägas, ty om det också måste medgifvas, att på senare tider staten utvecklat sin verksamhet utöfver hvad den förut varit och något utöfver hvad eget ändamål kräver, så torde det dock icke kunna sägas, att så skett i en sådan omfattning, att motionärens yrkande kan lemnas utan all gensaga. Men är det emellertid så, har utskottet i allt fall ingalunda med angifvande af sina motskäl undertryckt motionens bedömande och beaktande, då utskottet hänvisar frågan till den utredning, som den nämnda komitén kommer att göra, hvilken utredning komitén naturligtvis vida fullständigare är i tillfälle att åstadkomma än utskottet.

Vidare gjordes af såväl den förste som äfven af den andre talaren anmärkning mot utskottets motivering, då utskottet säger:

Dessutom må uppmärksammas, att, när, enligt nu gällande bestämmelser, kommunala utskylder icke påföras annan statens egendom än jordbruksfastighet och staten ej heller kommunalt beskattas för inkomst af rörelse, ett ganska tungt vägande skäl härför ligger deruti, att i allmänhet andra statens fastigheter än jordbruksfastigheter användas direkt för statens egna inrättningar, och att den rörelse, som af staten drifves, i regel idkas för åstadkommande af produkter, hvilka staten använder för egen räkning.

Emot denna anmärkning gäller samma erinran som beträffande den föregående eller, att om en annan väg kommer att i afsevärd mån beträdas, så att staten icke kommer att i regel genom sin verksamhet åstadkomma produkter, som staten själf använder, utan kommer att producera äfven för annans räkning, så måste naturligtvis hänsyn dertill tagas, men ännu torde det icke kunna sägas, att staten här slagit in på en ny väg.

Hvad särskildt beträffar den anmärkningen, att utskottet finner analogien mellan statens och enskilda jernvägsanläggningar i viss mån bristfällig, så, ehuru jag visserligen medgifver, att kommuner kunna få och stundom fått vidkännas rätt afsevärda utgifter äfven för statens jernvägsanläggning genom upplåtelse af mark, torde det ändock i allmänhet kunna med fullt fog sägas, att de kostnader, som drabbat kommunerna genom bidrag till enskilda jernvägsanläggningar såväl i jord som penningar, varit vida mera betungande än de bidrag, som lemnats, der staten byggt jernvägen. I det ärende, som nu af kammaren behandlas, är emellertid samma förhållande

*Angående
skyldighet
för staten
att till
kommun
erlägga skatt
för egendom
och rörelse.*
(Forts.)

*Angående
skyldighet
för staten
att till
kommun
erlägga skatt
för egendom
och rörelse.
(Forts.)*

som vid det närmast föregående ärendet eller att det är fråga om de skäl, som varit för utskottet bestämmande och hvilka utskottet ansett sig böra framhålla för sin mening, skola godkännas eller icke, men hufvudfrågan torde vara, om det slut, hvartill utskottet kommit, skall gillas eller icke. Den förste talaren yrkade bifall till motionärens förslag. På grund af innehållet af den skrifvelse, jag nyss tog mig friheten uppläsa, synes det mig fortfarande, att en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t är alldeles obehöfelig, då den tillsatta komitén på grund af det uppdrag, den fått, är fullkomligt bemyndigad och berättigad att ingå i bedömande af de förhållanden, motionären framhållit. På dessa skäl, herr grefve och talman, får jag yrka bifall till utskottets hemställan med bibehållande af dess motivering.

Herr Dickson: I likhet med den förste talaren är jag öfvertygad, att en utredning rörande den fråga, som i motionen beröres, skulle vara önskvärd. Det kan dock tyckas, som om aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t icke skulle vara nödvändigt, då frågan kommer att behandlas af den komité, som blifvit nedsatt för ordnande af de kommunala beskattningsförhållandena. Men för att en sådan utredning inom komitén skall otvunget kunna ske, synes det vara önskvärdt, att komitén icke skall vara bunden af ett sådant uttalande från Första Kammarens sida, som skulle ske, om betänkandet i sin helhet bifölles. Om man nöjde sig med de två första meningarna på sid. 12 och sid. 14, skulle kammaren endast hafva uttalat, att motionärens framställning förtjente beaktande och att frågan skulle komma till utredning i komitén, men man hade då icke godkänt alla de särskilda yttranden, som af utskottet på sid. 12 och 13 blifvit anförda, och jag kan icke finna annat, än att en sådan obundenhet för komitén skulle vara önskvärd. Jag vill således yrka, att ur motiveringen skall utgå från och med tredje meningen på sid. 12, som börjar: särskildt vill utskottet etc., till och med slutet på sid. 13.

Herr Boström, Filip: Med afseende på lämpligheten af en skrivelser aflåtande till Kongl. Maj:t i motionärens syfte, vågar jag hysa en motsatt åsigt mot de två sista ärade talarne.

Ehuru jag erkänner, att denna frågas behandling, med anledning af Kongl. Maj:ts skrifvelse till skattekomitén, ligger inom komiténs *portée*, tror jag för min del, att det vore lämpligt, att en skrifvelse aflätes, då Riksdagen ännu icke haft tillfälle att fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på lämpligheten af den åtgärd, som motionären i sitt förslag åsyftar.

Jag delar för öfrigt fullkomligt den uppfattning, som af min kollega från Örebro här uttalats. Jag känner liksom han många fall, der kommuner högst betydligt nedtyngts deraf, att staten blifvit egare till en stor del af kommunens fastigheter. En motionär från Andra Kammaren yrkade för en del år sedan ändring i beskattningshänseende och berörde särskildt det förhållandet, att staten inköpt t. ex. Åkers krutbruk i Södermanlands läu. Staten har der anlagt en fabrik, som oupphörligen ökas, nedlagt mycket penningar och ökat arbetskrafterna, men kommunen är alltjemt af med de inkomster, den förr hade af

denna rörelse, då den var mycket mindre än nu, och då härtill kommer, att kruttillverkningen af staten drifves icke blott för att fylla det egna behovet, utan äfven för försäljning, synes det mig orättvist, att kommunen här icke kan erhålla någon hjälp till sina utgifter.

Herr Svedelius berörde det förhållande, som uppstått derigenom, att staten inköpt vestkustbanan. Han påpekade den betydliga minskning i inkomster, hvaraf dessa traktens kommuner och städer lida med anledning af statens öfvertagande af denna bana. Genom det län, jag har äran representera, löper en jernväg — Oxelösund — Flens jernväg — som för närvarande dess bättre gifver det allra gynsammaste resultat. Man skulle kunna tänka sig, att staten en gång skulle komma att blifva egare till densamma. Något sådant förslag föreligger icke, och jag tror icke heller derpå, men man skulle kunna tänka sig den möjligheten. De kommuner, hvarigenom denna jernväg löper, hafva så betydliga inkomster af densamma, att det är naturligt, att om staten skulle öfvertaga den, komme derigenom en stor tunga att vidlåda dessa kommuner. Det skulle blifva samma orättvisa för dessa kommuner, som om man t. ex. skulle göra en våldsam förändring i bränvinsmedlens fördelning eller dylikt.

Då jag för öfrigt delar de åsigt, som herr Svedelius här uttalat, tillåter jag mig att, med afslag på utskottets hemställan, yrka bifall till motionen.

Herr Unger: Jag delar i hafvudsak motionärens åsigt och till följd deraf åtskilligt af hvad här under diskussionen yttrats, men jag kan omöjligen förstå, hvad Riksdagen har för anledning att skriva till Kongl. Maj:t i denna fråga, då Kongl. Maj:t redan gått i författning om åstadkommande af utredning derigenom att tillsätta en komité, inom hvars befogenhet det ligger och till hvars skyldigheter det hör att utreda denna fråga. Hvad kan man mer begära af Kongl. Maj:t? Skall man begära en ny komité eller ett ytterligare förklarande, att denna fråga hör till dem, som denna komité har att behandla. Den hör redan dit förut. Ehuru jag i sak har samma uppfattning som motionären, kan jag således icke se något skäl, hvarför man nu skulle skriva till Kongl. Maj:t. Jag får därför för min del yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Möller: Jag ber att få tillkännagifva, att jag delar den åsigt, som uttalades af den förste talaren och de med honom liktänkande, men jag hemställer, huruvida det vore riktigt att bifalla utskottets förslag, då man naturligtvis komme att äfven bifalla motiveringen, hvilken jag för min del icke kan gilla. Är det så, att kammaren anser en skrivelse till Kongl. Maj:t öfverflödigt på grund af den instruktion, som kommunalbeskattningskomitéen erhållit, hemställer jag, huruvida det icke vore lämpligare att bifalla herr Husbergs reservation, i hvilken han ogillar utskottets motivering, på samma gång han afstyrker skrивelsen. Önskar kammaren bifalla lagutskottets hemställan med ogillande af motiveringen, är detta just hvad herr Husbergs reservation innehåller, till hvilken jag för min del yrkar bifall.

*Angående
skyldighet
för staten
att till
kommun
erlägga skatt
för egendom
och rörelse.
(Forts.)*

*Angående
skylldighet
för staten
att till
kommun
erlägga skatt
för egendom
och rörelse.*

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande, förutom beträffande motiveringen, hvartill han ville återkomma efteråt, yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande
n:o 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och bifalles den i ämnet väckta motionen.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—40;

Nej—56.

I följd af denna utgång af omröstningen förklarades de yrkanden, som gjorts beträffande motiveringen, hafva förfallit.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 25 och 26 nästlidne månad bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion angående rätt för vissa lärare och lärarinnor i geografi att i särskilda fall resa på statens jernvägar mot nedsatt afgift, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Om
upphäfvande
eller in-
skränkning
af rättig-
heten att på
nederlag
upplägga
spanmål.*

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 23 och 25 sistlidne februari bordlagda betänkande n:o 6, i anledning af väckt motion om afskaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spanmål.

Herr Rettig: Då frågan om afskaffande af rätten att upplägga spanmål på nederlag vid föregående tillfällen blifvit behandlad här i kammaren, har jag hört till dem, som yrkat afslag på framställningar i denna riktning; och som jag fortfarande hyser samma uppfattning, kan jag naturligtvis icke gilla motionen och ej heller

ansluta mig till hvad utskottet i detta hänseende föreslagit. För mig synes frågan vara fullständigt utredd förut, och jag tror nog, att så väl motionären som utskottet skulle hafva funnit detsamma, i fall de velat göra några utdrag ur de börsnoteringar, som finnas rörande spanmål. Emellertid har jag fäst mig vid ett yttrande af utskottet, att nederlagsrätten för spanmål utgör ett »väsentligt hinder» för att jordbruksnäringen af spanmålstullarne skall kunna erhålla »ett välbehöfligt skydd mot konkurrensen med de länder, der i följd af gynsammare förhållanden sådana alster kunna frambringas till billigare pris, än hvad här i landet är möjligt, en konkurrens, som blifvit så mycket svårare, sedan genom nutidens lättare kommunikationer fraktsatserna sjunkit till mycket låga belopp», och anser utskottet motionärens syfte synnerligen behjertansvärdt »särskildt med hänsyn till jordbrukets behof af ett effektivt skydd». Emellertid synas prisen visa, att jordbruket redan har ett effektivt skydd och att något vidare tillägg till detta skydd icke är erforderligt, hvadan den lilla lättnad, som nederlagsrätten gifver, bör bibehållas. Enligt noteringarna kostar den utländska rågen med tullen här i Sverige nu omkring kronor 13: 70, då den svenska kostar omkring 12 å 12: 50 per 100 kilo; det svenska hvetet kostar 17: 50 å 18: 50, det utländska 19: 25 å 19: 50; det svenska kornet kostar omkring 13, då det utländska med tull och allt går till omkring 14: 50. Af dessa pris framgår således, att den svenska varan är billigare, än hvad den utländska blir, och att man således icke har anledning att köpa någon utländsk vara, så vida man icke behöfver den antingen för att dermed uppblanda den svenska varan för att få bättre kvalitet eller för att man skall hafva förråd i reserv, då behof framträder. Då hösten kommer och spanmålsköparen skall beräkna behöfvet, är skörden i Sverige vanligen icke känd; han är då tvungen att förse sig med hvad han behöfver från utlandet, och detta lägger han på nederlag. Det är tydligt, att det blefve att ytterligare fördyra varan, i fall han blefve tvungen att genast erlägga tull och således beröfvades den lilla lättnad, som nederlagsrätten skänker.

Denna fråga har så många gånger diskuterats, att jag icke har något vidare att tillägga, utan beder jag att med stöd af hvad jag nu anført få yrka afslag på utskottets förslag.

Herr Wester: Om man ser denna fråga från ensidig affärsynpunkt, kan man möjligen befara äfven ett annat nederlag, men frågan har också en annan sida, som jag tror är af långt större betydelse och som jag skall bedja att något få betona.

Då spanmålstullarna infördes i vårt land, skedde detta naturligen icke för att genom import bereda staten större inkomster, utan för att söka förbättra jordbruksnäringens då tryckta ställning genom att minska spanmålsimporten. Detta motiv förtjenar att ihågkommas äfven vid denna frågas bedömande. Det har nemligen visat sig, att nederlagsrätten å spanmål understödjer och befrämjar importen af utländsk spanmål, som många gånger antagit oroväckande stora dimensioner. Den har derjemte varit öfverflödigt, och den har verkat

*Om
upphäfvande
eller in-
skränkning
af rättig-
heten att på
nederlag
upplägga
spanmål.
(Forts.)*

*Om
upphäfvande
eller in-
skränkning
af rättig-
heten att på
nederlag
upplägga
spannål
(Forts.)*

skadligt, ty endast vissheten om, att det funnits stora förråd af spannål på nederlag, har varit egnad att sänka prisen och gjort marknaden i hög grad osäker, åtminstone för säljaren. Det kan ju hända, att ett fullständigt borttagande af nederlagsrätten icke är behöfligt eller nödvändigt och att en omorganisation och en inskränkning i densamma skulle vara tillräckligt. Det är måhända därför, motionären begränsat sin framställning till en begäran om en utredning, och en sådan borde väl denna kammare kunna vara med om.

Reservanten säger i början af sin motivering, att ett borttagande af nederlagsrätten skulle försvåra, fördyra och i många fall omöjliggöra återutförsel af det spanmålsöfverskott, som kan förefinnas. Derigenom skulle detta öfverskott utkastas på den svenska marknaden. Detta är egnadt att ytterligare nedtrycka prisen, och, såsom reservanten säger, till skada för jordbruksnäringen. Jag är reservanten tacksam för att han vill ombulda jordbruksnäringen, liksom jag i allmänhet är tacksam för all välvillig omtanke om våra näringar, ty ett lands näringar utgöra dock källan till dess välstånd. Men här vid lag har reservanten glömt det väsentliga, nemligen att om nederlagsrätten borttages, så borttages äfven det öfverskott af spanmål, som kan förefinnas och hvilket just uppkommit genom nederlagsrätten, som befrämjat en import, som mången gång varit öfverflödig. Mot slutet af sin reservation säger reservanten, att ett afskaffande af denna nederlagsrätt skulle bidraga att höja prisen med ett belopp, motsvarande räntan på tullmedlen från den tid, spanmålen infördes, och till dess den kunde försäljas, och att detta borttagande i öfrigt skulle vara egnadt att göra tullarne mera effektiva. Det är en konstig sak detta. När man tager bort nederlagsrätten, kommer detta i ena fallet att skada jordbruket genom att sänka prisen, och i det andra fallet att skada konsumenten genom att höja prisen. Jag fruktar, att man här kan tillämpa den gamla sanningen, att när man bevisar för mycket, bevisar man ingenting. Vidare säges i reservationen, att nederlagsrätten är egnad att hålla spanmålsprisen mera konstanta. Den skulle utgöra, så att säga, en regulator på spanmålsprisen. Men om man gör sig reda för, huru den verkar såsom regulator, kommer man snart under fund med, att den reglerar prisen på den inhemska varan nedåt och på den utländska varan uppåt, och en sådan regulator hoppas jag, att Riksdagen icke allt för länge skall bibehålla. Den är redan förut borttagen i Tyskland, och det har visat sig, att andra åtgärder kunnat fylla det ändamål, som nederlagsrätten varit ämnad att fylla.

Det förhåller sig nog med denna fråga såsom så ofta eljest, att man glömmet den gamla satsen »hvad man ser och hvad man icke ser». Reservanten och den föregående talaren se i nederlagsrätten idel fördelar, idel förtjenster, men hvad de icke se, det är alla de svåra olägenheter och förluster, som drabba många tusenden af våra jordbrukare, derigenom att de ofta i saknad af kapital blifva beroende af de stora bolagen, de kapitalstarka affärsmännen, hvilkas magt denna nederlagsrätt är egnad att ytterligare stärka och befästa.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Friherre Klingspor: Jag skall anhålla att få på ett annat sätt belysa de siffror, herr Rettig nyss lemnade. Han nämnde, att den svenska rågen kostade 12 å 12: 50 per 100 kilo, under det att den importerade skulle jemte tullen betinga ett pris af 13: 70. Detta är nog riktigt. Men härvid är att märka, att för oss producenter inuti landet ställa sig prisen dock icke på det sättet. Vi få icke vare sig 12 eller 12: 50, utan derifrån kan man draga 50 å 75 öre, stundom 1 kr., som vi få erlægga för frakt m. m.; och vi kunna ej annat än anse det vara ett mycket ogynnsamt förhållande, att priset på den vara, vi producera, ej skall kunna närma sig priset på den utländska mera, än att skillnaden utgör ett par kronor.

Fästa vi blicken på de omständigheter, som bidragit att trycka ned prisen, så har det under flera år visat sig, att nederlagsrätten dervid varit en medverkande faktor. Jag vill icke säga, att den medverkat i så stor mån, men den underlättar hopandet af massor af spannmål på den tidpunkt, då sjöfarten är öppen för att sedan kunna i högre måtto nedtrycka prisen på den inhemska varan. Alla dessa småproducenter inom landet hafva icke den motståndskraft, som de stora köpmännen kunna ega, hvilka hafva stora kvantiteter att utbjuda. Detta är ett fel, som vi böra söka afhjelpa dels genom föreningsväsendets tillämpande vid utbuden, dels genom nederlagsrättens upphäfvande eller inskränkande, då den för köpmännen underlättar att utöfva tryck på prisen. Denna sak har man äfven inom Första Kammaren beaktat vid upprepade tillfällen, och kammaren har för sin del varit med om nederlagsrättens borttagande. Nu föreligger här endast ett förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t i mycket lindriga ordalag, deri man anhåller om en utredning, huruvida icke nederlagsrätten må kunna borttagas eller begränsas, derför att vi vilja hafva denna fråga ur striden. Om Kongl. Maj:t då säger, att köparnes intressen kräfvå, att nederlagsrätten i någon form bör bibehållas, så få vi finna oss deri; men om denna utredning visar, att den icke behöfves numera, sedan kommunikationerna på ett storartadt sätt kastat om förhållandena, så att ingen nödvändighet föreligger att hålla stora lager på någon ort, då räkna vi på att komma närmare den punkten, att Kongl. Maj:t föreslår nederlagsrättens borttagande eller begränsning. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Almgren, Oscar: Jag ber att, i likhet med den förste talaren, få yrka afslag å utskottets hemställan. Denna fråga har så ofta debatterats i kammaren, att jag icke skall besvära med att i år upprepa de skäl för nederlagsrättens bibehållande, som förut så många gånger anförts; men jag beder att i korthet få fråga de herrar, som å nyo så ifrigt uttalat sig för nederlagsrättens borttagande, om det från deras synpunkt är klokt att söka drifva den svenska spannmålshandeln öfver i köpenhamnsfirmornas händer. Kan det vara klokt att borttaga den stadga i prisförhållandena, som — en föregående talare må säga hvad han vill — dock ovedersägligen visat sig vara en följd af nederlagsrätten? Och kan det vara klokt att rubba hundraåriga handelsbruk, hvilket för visso icke låter sig göra utan stora

*Om
upphäfvande
eller in-
skränkning
af rättig-
heten, att på
nederlag
upplägga
spannmål.
(Forts.)*

Om upphäfvande eller inskränkning af rättigheten att på nederlag upplägga spannmål. (Forts.)

olägenheter icke endast för affärsvärlden, utan äfven för producenterna?

Den siste talaren anmärkte, att här endast vore fråga om en skrivelse med begäran om en utredning. Men hela motiveringen till utskottets hemställan går derpå ut, att målet är borttagande af nederlagsrätten. Nu har efter mitt förmenande på intet sätt visats, att den svenska köpmannacorpsen i något afseende missbrukat denna nederlagsrätt, och det har ej heller visats, att denna utredning är behöflig. Jag beder därför att få yrka afslag på utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Jag har visserligen icke mycket att yttra i denna fråga, ty jag skulle mycket bedraga mig, om icke majoriteten i denna kammare ännu vore skyddsvänlig, och säkert är, att likasom nederlagsrätten är ett hinder för producenten att få hvad rätt och billigt är för sin produktion, lika säkert är, att den s. k. terminshandeln är skadlig för jordbrukets idkare, och det är därför herrar frihandlare älska så mycket och så högt dessa sina barn. Att nederlagsrätten icke är obetydlig, det visar den utredning, som bevilningsutskottet gjort på sid. 2 i sitt betänkande. Det frangar deraf, att den på nederlag upplagda spannmål varierar emellan 14 procent och 36 procent af importerad spannmål och mjöl. Och det är ingen obetydlighet, att dessa på nederlag upplagda varor utgöra mer än en tredjedel af hela importen. Den, som känner till, huru ofantligt kommunikationerna utvecklats sig på senare tider och huru lätt det nu är för de största spannmålsproducerande länderna Amerika och Ryssland att transportera sin spannmål långa vägar till Europa och Östersjöhamnarne, och hvilka bemödanden de göra för att varorna skola blifva så billiga som möjligt, den inser nog, att dessa spannmålsmassor och andra näringsmedel komma snart att stå ofantligt mycket billigare, än de kunna produceras för här i landet. Herrarne veta dessutom af utskottets betänkande, att nederlagsrätten kvarstår för hvar och en, som lägger upp sin spannmål och sitt mjöl på nederlag under 5 års tid, hvarunder han ej behöfver betala någon tull. Då spanmälen, under missväxtår i landet, ökas i pris, så komma de, som hafva sådan på nederlag, att kasta ut sina stora förlag på marknaden och derigenom betydligt sänka priset för våra landbrukare. Ty säkert är, att den från Ryssland och Amerika kommande spanmälen kan säljas för ett ganska mycket billigare pris än det, hvartill vi kunna producera den.

Nu säger man visserligen, att konsumenterna också äro en talrik massa menniskor, och ju billigare spanmälen är, ju billigare är brödet. Till en viss grad kan ju detta vara sanning, men jag har i många af mina motioner vid gängna riksdagar visat, att brödpriset alldeles icke öfverensstämmer med spannmålspriset eller priset på mjöl. Det är helt olika förhållanden, som inverka på dessa prisförhållanden, hvilka måhända äro ganska svåra att utröna, men säkert är, att brödprisen ej bestämmas af spannmåls- och mjölprisen, och detta har äfven af offentliga myndigheter många gånger vitsordats.

Jag tror därför, att det vore både nödvändigt och nyttigt, om Första Kammaren vid behandlingen af detta bevilningsutskottets be-

tänkande ville i någon mån reflektera på jordbrukarnes svåra belägenhet, hvilken mina herrar, med den vinter, vi nu haft, och under dessa ovanliga förhållanden kommer att blifva ännu sämre och helt säkert lemna till resultat ett mycket dåligt skördeår. Jag tror således, att det vore klokt af Första Kammaren att för sin del bifalla utskottets hemställan.

Jag hade trott, och detta är min enskilda tanke ännu, att denna fråga vore en ren bevillningsfråga och således mycket väl kunde blifva underkastad en gemensam votering, men en ledamot af bevillningsutskottet, som tviifvelsutän känner till dessa förhållanden bättre än jag, har upplyst mig, att så icke är förhållandet. Utskottet bar velat anse det som en fråga, som icke kan komma under beslut i annan form än som en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t. Min öfvertygelse är, att derigenom minskas Riksdagens rätt och bemyndigande. Då jag likväl kanske står ensam om denna åsigt, och kanske bevillningsutskottet har samma åsigt som dess värderade ordförande, hvilken lemnat mig den upplysning, jag nu framlagt, så vill jag icke driiva det derhän, utan ber både varmt och ifrigt, att denna kammare måtte bifalla bevillningsutskottets betänkande, och jag skulle blifva mycket förundrad, om Andra Kammaren, åtminstone landtmannapartiet, som ju eger majoritet inom kammaren, icke bättre förstode sina intressen och fördelar i denna fråga, än att det afsloge bevillningsutskottets betänkande, hvilket vore mycket att beklaga.

Herr von Ehrenheim: Efter att i början af sin motivering hafva erinrat om några af de skäl, som anfördes vid 1895 och 1896 årens riksdagar för det nu å nyo föreslagna upphäfvandet af rätten att lägga upp spanmål på nederlag, tillägger motionären för egen räkning, att »erkännas bör, att, då Riksdagen velat genom tullsats skydda landets spanmålsproduktion, hvarje neutraliserande inverkan på det afsedda skyddet bör aflägsnas». Jag tillåter mig för min del säga, att då Riksdagen ålagt tullsatserna på spanmål, så bör hvarje handling, som skärpande kan inverka på dessa tullsats, undvikas, och en sådan är utan tviifvel upphäfvandet af denna mer än hundraåriga nederlagsrätt för spanmål. Ett upphäfvande af denna rätt synes mig vara så mycket mindre tilltalande, som äfven utskottet upplyser, att nederlagsrätt finnes för alla andra produkter, utom för rusdrycker. Jag föreställer mig, att man noga bör hålla på att icke genom några åtgärder förhindra den allmänna rörelsen eller försvåra importen. På det ena som andra området blir detta alltid till skada såväl för själva omsättningen som särskildt för konsumenten, och det kan lätteligen blifva det äfven för producenten. Att åter begära en utredning i en fråga, som, enligt mitt förmenande, är så klar som den närvarande, utan att man har någon verklig afsigt att framkalla en förändring, synes mig vara att missbruka Kongl. Maj:ts tid, hvarför jag anhåller om afslag på utskottets betänkande i nu föredragna punkt.

Herr Philipson: Jag skulle kunnat inskränka mig att endast yrka bifall till utskottets förslag och i allo instämma med de talare,

*Om
upphäfvande
eller in-
skränkning
af rättig-
heten att på
nederlag
upplägga
spanmål.
(Forts.)*

Om
upphäfvande
eller in-
skränkning
af rättig-
heten att på
nederlag
upplägga
spannmål.
(Forts.)

som här yrkat bifall till utskottets hemställan, men jag har blifvit för-
anledd att yttra mig med anledning af från annat håll uttalade åsigt-
er i denna fråga, hvilka åsigt jag, för min del, omöjligen kan gilla
och sålunda önskar söka gendriva.

Man har velat häfda bibehållandet af nederlagsrätten för span-
mål bland annat därför, att den skulle vara till gagn icke endast
för konsumenterna, utan äfven för producenterna, och detta synes mig
vara att gå kanske något för långt i hvad man velat visa. Produ-
centens och konsumentens intressen ställa sig nemligen sällan lika
och i detta fall alldeles icke. Jag skall be att helt kort — jag lof-
var att vara kort och jag skall också hålla löftet — få till en bör-
jan påpeka för kammaren, hurusom, när denna nederlagsrätt infördes
— och det är nu mera än 100 år sedan — man då kände hvarken
ångkraften eller elektriciteten. Det behöfdes på den tiden, för att
införa varor hit i landet, oftast minst lika många veckor, som det
nu behöfves dagar, och en stor del, för att icke säga den största, af
våra hamnar voro under de stränga vintrarne — man hade då icke is-
brytare och förstod sig icke heller på att på annat sätt hålla sjöfar-
ten öppen — afstängda från densamma 6 å 7 månader om året. Det
är ju sjelfklart, att nederlagsrätten, hvilken icke allenast i större
mängder möjliggjorde, utan äfven förenklade och underlättade inför-
seln, således afsåg äfven ökad dylik af spannmål, då kom till stånd;
naturligtvis behöfde man då stora lager af denna vara under de
månader, då hamnarne voro tillfrusna och någon tillförsel icke kunde
ega rum, och man hade därför denna tid ett skäl medgifva impor-
törerna rättigheten få anstånd med tullbeloppens erläggande. Det
var ju ganska naturligt, att nederlagsrätten under sådana förhållan-
den tillkom, och den tillkom, låt oss säga det, och som jag tror mig
visat, uteslutande för importörernas skull och den finnes kvar äfven
— för importörernas skull. Har jag nu det klart för mig, att infö-
randet af nederlagsrätten skedde för importens skull och naturligt-
vis till lättnad för importörerna, då de ju hafva rättighet att under
en tid af 5 år hafva varan upplagd på nederlag, utan att betala tull
för densamma, så kommer jag till en annan fråga, och den tror jag
är ganska lätt att besvara. När i vårt land man lyckades sätta den
nu gällande tullsatsen å spannmål, något, som var så mycket nödvän-
digare under jordbrukets betryckta ställning, så sattes detta tullbe-
lopp icke för att enbart verka såsom finanstull eller af hänsyn till
statsverkets behof, utan den sattes såsom ett skydd för jordbruket,
ty man afsåg och hoppades äfven att genom tullsatsen kunna hämma
den öfverdrifna import af spannmål, som dittills egt rum. Jordbru-
karne skulle derefter blifva i tillfälle att odla större arealer af jor-
den till brödsäd, liksom deraf kunna hemta större och bättre skördar
och sedan få sälja sin vara, hvilket dittills rätt ofta, tack vare mäng-
den af importerade varor, var förenadt med svårigheter, och sälja den
för ett något högre pris än det, som under denna ohejdade import af
spannmål var gällande. Tullen sattes således för att skydda jord-
brukarne och för att minska, om icke hindra, denna import. Skall
man nu bibehålla denna nederlagsrätt, som tillkommit för importö-
rerna? Skall man då icke, när man vill genom en tull hindra importen,

genom ett borttagande af nederlagsrätten söka få uppfyllt det, man med tullens åsättande afsett, utan bereda lättnader för importörer i stället för att skapa ett effektivt skydd för dem, som producera spannmål inom eget land? Jo, för mig är denna fråga fullt klar. Då här har uttalats farhågor för — och det talet kom från en ledamot på stockholmsbänken — att, genom nederlagsrättens borttagande, importen af spannmål skulle drivas öfver till Danmark, ber jag få tillägga, att för min del jag icke tror, att detta går så lätt. Man lägger icke upp på nederlag eller i kommission uti andra länder utan att hafva en kommissionär, och en sådan kan icke fås gratis. De, som således lägga upp sina varor i andra länder för att sedan öfverföra dem hit, drabbas af större kostnader än om de taga in varan hit och upplägger den i en hamn, der nederlag finnes. Slutligen ber jag få uttala min öfvertygelse, att de herrar, som äro från städer, der nederlagsrätt eger rum, kunna intyga det, att denna förmån har begagnats af importörerna utaf spannmål hufvudsakligen i spekulations-syfte, och det är detta spekulerande i utländsk spannmål, som upplägges på nederlag, som jag, för min del, anser vara ett stort hinder för att icke priset i vårt land på vår numera goda spannmål går upp till det belopp, som det verkligen borde och denna vara förtjenar, och hvilket, tack vare importen, nästan alltid noteras lägre än det å utländsk vara.

På grund af hvad jag nu tagit mig friheten anföra, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan, som ju blott innehåller en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om bibehållande eller borttagande af rätten att å nederlag upplägga spannmål.

Herr Almgren, Oscar: Jag skall bedja att få säga några ord med anledning af den siste talarens yttrande, att det icke skulle vara någon fara för att våra importörer skulle i Köpenhamn upplägga spannmål på nederlag. Ja, det är nog möjligt, att våra importörer icke skulle göra detta, men det blir i stället de danska köpmännen, som komma att med så mycket mera styrka bemäktiga sig spannmåls-importhandeln på Sverige och uttränga våra svenska köpmän. Det har vid föregående tillfällen talats om den betydelse, som den stora frihamnen i Köpenhamn skulle kunna hafva för vår handel. Jag ber att få nämna, att under de sista åren har uppsvinget af Köpenhamns frihamn varit enormt. Den intager en helt annan ställning än för några år sedan. Affären har utvidgat sig i förvånande grad. Aktierna, som förut noterades till ett ganska lågt värde, stå nu till pari. Tontalet under 1897 års 8 första månader har ökat med 100,000 registertons emot 1895. Det område, som först upplåtits till fabriksbyggnader, är nu nästan helt och hållet taget i anspråk, och man är betänkt på att inom kort utvidga detta område. — Under sådana förhållanden frågar jag eder, mina herrar, huru det skall blifva möjligt för våra köpmän att fortfarande bestå i konkurrensen med de danska, om man nu skulle beröfva dem det enda vapen, som återstår dem, nemligen nederlagsrätten för spannmål. — Det är denna omständighet jag velat betona. Import kunna vi icke undvara, så länge vår befolkning kräfver större kvantiteter spannmål, än vårt land

*Om
upphäfvande
eller in-
skränkning
af rättlig-
heten att på
nederlag
upplägga
spannmål.
(Forts.)*

Om upphäfvande eller inskränkning af rättigheten att på nederlag upplägga spanmål.
(Forts.)

kan producera. Det är väl då bättre, att svenska män sysselsätta sig med denna import, än danska.

Herr Lithander: Det kan ju icke annat än vara till gagn för hvarje omtvistad fråga, att utredning åstadkommes i densamma. Kan en utredning i det nu föreliggande fallet leda till ett beslut, som länder den svenska jordbruksnäringen till nytta och gagn, har man ju all anledning att gå in på motionen, ty hvar och en af oss, som varit med om införande af jordbruksskyddet, vill naturligtvis, att det skall blifva fullt effektivt. Jag är dock icke säker på, om en utredning i detta fall är behöflig eller om upphäfvande af nederlagsrätten verkligen skulle utöfva ett fördelaktigt inflytande på nu rådande förhållanden. I hvarje fall tror jag verkligen, att frågan icke är synnerligen stor. Jag befarar nästan, att det skulle medföra föga gagn, men rätt mycket reta sinnena, om man drefve det derhän, att nederlagsrätten upphäfdes. Jag har alltid, så varmt tillgifven som jag är skyddssystemet, dock önskat, att man icke vidtager några obehöfliga åtgärder. Sådana äro icke egnade att stadfästa, men väl möjligen att försvaga systemet, och på den grund vill jag i allmänhet lemna min röst för ett moderat tillvägagående. Om man anställer en jämförelse mellan vigten af nederlagsrättens bibehållande eller upphäfvande och en annan tullfråga, nemligen proportionen mellan tullen å omalen säd och mjöl, vill jag tillåta mig uttala den åsigten, att den senare frågan är ofantligt mycket viktigare, och detta har blifvit väl litet iakttaget. Min ärade granne till höger yttrade, att det funnes i nederlagsrättens bibehållande en stor lockelse till spekulation för frihandlarne, lik den, som ligger i terminsaffärerna. Jag förstår icke denna sammanställning. Deremot är det en annan sak, som eger mycken lockelse till spekulation för frihandlarne, nemligen att nedlägga kapital i qvarnindustrien under närvarande för densamma ytterst gynnande omständigheter. Att framlocka denna spekulation i stor skala, deri ligger en fara för den svenska producenten af spanmål, en fara, som han hellre bör beakta än denna ringa fråga om nederlagsrättens bibehållande eller upphäfvande. Den, som är något förtrogen med spanmålsaffärer, bör lätt inse, att det endast är i nödfall, köpmannen begagnar sig af nederlagsrätten för spanmål, ty kostnaden och risken äro alltför stora, för att man skulle företaga sig att vilja göra en spekulationsaffär, der utsigt kanske icke finnes att sälja spanmålen, förrän den legat länge på nederlag.

Jag vill icke göra något yrkande, men har velat uttala den förhoppningen, att det skyddsvänliga partiet icke skall ingå på en dylik åtgärd, förrän det väl pröfvat saken förut.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr vice talmannen, som öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, jemlikt under öfverläggningen förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande betänkande hemställt samt vidare på afslag derå, och förklarade sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—63;

Nej—41.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 27, i anledning af remiss med öfverlemnande af uppgift å förändringar år 1897 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den under sammanträdet aflemnade kongl. propositionen.

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,01 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*

Fredagen den 4 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 25 nästlidne februari.

Anmäldes och bordlades lagutskottets utlåtande n:o 36, i anledning af väckt motion om utarbetande af en arrendelag.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 131, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6 i anledning af väckta och till utskottet remitterade motioner med förslag om ändrade bestämmelser angående barn, som döpas i okända föräldrars namn, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag

dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande statens jernvägstrafik;

n:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar; samt

n:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående godtgörelse till jernvägsstyrelsen för förskottsvis utgifven expropriationsersättning för viss till Luleå—Gellivare-banan hörande mark;

dels ock till Riksdagens skrifvelse, n:o 19, till fullmäktige i riksgäldskontoret, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående godtgörelse till jernvägsstyrelsen för förskottsvis utgifven expropriationsersättning för viss till Luleå—Gellivare-banan hörande mark.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till checklag, till lag angående ändrad lydelse af 12 § utsökningslagen och till lag angående ändrad lydelse af 10 § 4 mom. i förordningen om nya utsökningslagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall den 10 augusti 1877;

n:o 7, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 17 kap. 10 § handelsbalken;

n:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande tillägg till 15 kap. 18 § kyrkolagen;

n:o 9, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt till erhållande af kyrklig vigsel i visst fall;

n:o 10, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anteckning i kyrkobok af utrikes slutna äktenskap;

n:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen;

n:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om styrkande af hinderlöshet till äktenskap;

n:o 13, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 24 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 samt af § 26 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863;

n:o 14, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lagar angående ändring i vissa delar af förordningarne om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad och om lands-ting den 21 mars 1862 samt af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862; och

n:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 58 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådant detta lagrum lyder enligt förordningen den 2 december 1892.

Herr talmannen uppläste en till honom från statsrådet och chefen för kongl. sjöförsvarsdepartementet ankommen skrivelse af följande lydelse:

Härmed får jag äran meddela, att pansarbåten Thors aflöpning å Finnboda varf kommer att ega rum måndagen den 7 innevarande mars kl. 1,30 e. m. samt att för de herrar ledamöter af Riksdagens Första Kammare, som önska dervid närvara, tillfälle är beredt att

till Finnboda färdas med kronofartyg, som afgår från södra brobänken å Skeppsholmen kl. 1 e. m. nämnda dag.
Stockholm den 2 mars 1898.

Högaktningsfullt

J. Christerson.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande, den 2 i denna månad bordlagda ärenden, nemligen konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 1 och 2, statsutskottets utlåtanden n:is 8 och 28—30, bevillningsutskottets betänkande n:o 10 samt lagutskottets utlåtanden n:is 31—35.

Herr statsrådet *Christerson* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående statsanslag för utvidgande af en skeppsdocka å Lindholmen invid Göteborg.

Denna kongl. proposition blef härefter föredragen och hänvisad till statsutskottet.

På framställning af herr talmannen beslöts, att det ärende, som under dagen bordlagts första gången, skulle uppföras främst å föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2,46 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
